

Activity of the Fishery Sector in the Economic Development of Samsun City*

Hakan Guler

Faculty of Veterinary Medicine, Ondokuz Mayıs University,
Department of Livestock Economics and Management, Samsun, Turkey,
E-mail: hakanguler06@gmail.com

Abstract

This research is made to suggest solutions for existing problems by putting forth the effective structure of the fishery sector in the economical development of Samsun City. Samsun is one of the important cities which can actively take part in sea products and fishery sector of our country with his long shore to Black Sea and three harbors and it is in a privileged position regarding sea products with large sea and internal water potentials. Sea of Samsun city is the migration way of many fish, primarily the anchovy. Therefore, in hunting season, Samsun has the advantage that all kinds of fish living in Black Sea can be caught. In Samsun, anchovy is the most caught fish type with 7.645.981 kg. In Samsun, there are 4 sea fish breeder and 10 net cage fish breeder companies. While most of the fish acquired by hunting and breeding are consumed directly, some are used in fish flour and fish oil companies. Yet the water products manufacturing potential in the region is not adequately utilized. The causes of this situation are that the companies are mostly family companies and there is not an adequately developed industry. Providing the fish for the customer in other times by subjecting them to cooling, freezing, salting and conservation Technologies in processing plants will significantly increase the added value to be created in the region with fishery in regards to economical profit. Constituting the fish market, the contribution of which to Samsun and neighbor cities is great in an area closer to sea, with electronic measurement and record facilities, and in a closed field in which the materials used and the environment will be more hygienic will make a great contribution to the economic growth and development of fishery in the region.

Keywords: Economy, Fish, Marketing, Production, Samsun

Samsun İli Ekonomik Gelişiminde Balıkçılık Sektörünün Etkinliği*

Özet

Bu araştırma, Samsun ili ekonomik gelişimindeki balıkçılık sektörünün etkin yapısını ortaya koyarak, mevcut sorunların çözümüne yönelik öneriler sunmak amacıyla yapılmıştır. Samsun, Karadeniz'e olan uzun kıyısı ve üç limanı ile ülkemiz balıkçılık ve su ürünleri sektöründe etkin rol alabilen önemli illerden biri olup, büyük deniz ve iç su potansiyelleri varlığı ile su ürünleri konusunda ayrıcalıklı konumda yer almaktadır. Samsun ili denizi, başta hamsi olmak üzere birçok balığın göç yoludur. Bu nedenle avlanma sezonunda Samsun, Karadeniz'de yaşayan her tür balığın rahatça avlanabilmesi avantajına sahiptir. Samsun'da hamsi 7.645.981 kg ile en fazla avlanan balık türüdür. Samsun ilinde 4 adet deniz balıkları yetiştiren, 10 adet de ağ kafeste balık yetiştiriciliği yapan işletme vardır. Samsun'da avlanma ve üretim yoluyla elde edilen balıkların çoğunluğu doğrudan tüketilirken, bir kısmı da balık unu ve balık yağı işletmelerinde işlenmektedir. Ancak bölgede bulunan su ürünleri üretim potansiyeli yeteri kadar değerlendirilememektedir. Bunun nedeni işletmelerin genellikle aile işletmesi olması ve yeterince gelişmiş bir endüstrinin olmamasından kaynaklanmaktadır. Balıkların, işleme tesislerinde; soğutma, dondurma, tuzlama, gibi işleme ve muhafaza teknolojilerine tabii tutularak tüketicilere diğer zamanlarda sunulması, ekonomik kazanç bakımından balıkçılık ile bölgede yaratılacak katma değeri önemli bir şekilde artırmış olacaktır. Samsun ve çevresindeki illere hizmette büyük katkısı olan balık halinin, denize yakın bir bölgede, elektronik ölçüm ve kayıt yapabilme imkanlarıyla kullanılan malzemelerin ve ortamın daha hijyenik olmasının sağlayabileceği kapalı bir alanda oluşturulması ise bölge balıkçılığın ekonomik anlamda büyüüp, gelişmesine daha büyük katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler; Balık, Ekonomi, Pazarlama, Samsun, Üretim

1. Giriş

Samsun, Karadeniz sahil şeridinin orta bölümünde, Yeşilirmak ve Kızılırmak nehirlerinin Karadeniz'e döküldükleri deltalar arasında yer alan ve 40° 50' - 41° 51' kuzey enlemleri ile 37° 08' ve 34° 25' doğu boylamları arasında bulunan, yaklaşık 9 bin km² yüz ölçümüne sahip bir ildir [5].

Türkiye'nin önemli illerinden biri olan Samsun gerek deniz, gerekse baraj gölleri ve akarsularının fazla olması nedeniyle, önemli bir merkez konumundadır. Özellikle Kuzey Karadeniz kıyılarından başlayan hamsi akıntısının Sinop'tan sonra hemen Samsun'a yönelmesi, bölgede avcılık bakımından büyük önem sağlamaktadır. Türkiye kıyılarından sadece Samsun bölgesinde yapılan çift tekne ile orta su trol avcılığı, bölgenin balık ihtiyacının ve balık unu yağı fabrikalarının hammadde ihtiyacının karşılanması noktasında önemli bir rol oynamaktadır [8].

Mevsimine göre Samsun ili sularında yakalanan ticari açıdan önemli balıkların, ülkenin her yerine ulaştırılarak insan tüketimine sunulması kuşkusuz, Samsun ekonomisine olduğu kadar ülke beslenmesine de büyük katkı sağlamaktadır. Samsun ili sularında elde edilen balıkların bu ilden iç kesimlere pazarlanarak tüketimine sunulması da ülke ekonomisi açısından önem arz etmektedir [2].

Bu araştırma, Samsun ili ekonomik gelişiminde balıkçılık sektörünün etkin yapısını ortaya koyarak, mevcut sorunların çözümüne yönelik öneriler sunmak amacıyla yapılmıştır.

2. Materyal ve Metot

Araştırmanın materyalini Samsun İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Türk İstatistik Kurumu ile Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı kuruluşlarına ait çalışma raporları ve istatistik verileri oluşturmuştur. Samsun'da su ürünleri üretim, yetiştiricilik, işletmecilik ve mevcut genel durum değerlendirilebilmesi için öncelikli olarak avcılık ve yetiştiricilik yoluyla elde edilen balık üretiminin hesaplanması ve ildeki balık işletmelerinin sayısının tespitinde Samsun İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü ve Türk İstatistik Kurumu verilerinden yararlanılmıştır.

3. Bulgular

Samsun, gerek deniz ve gerekse iç su balıkçılık potansiyeli bakımından Türkiye'nin en önemli illerinden biridir. Samsun ilinde avlanma ve yetiştiricilik yolu ile elde edilen balıklara ait veriler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1 Samsun İli 2012 Yılı Balıkçılık Üretimi

Avcılık Yolu ile Üretim*				Yetiştiricilik Yolu ile üretim**	
Deniz Balıkları		Tatlı Su Balıkları		Cinsi	Miktar (kg)
Cinsi	Miktar (kg)	Cinsi	Miktar (kg)	Cinsi	Miktar (kg)
Hamsi	7.645.981	Sazan	72.525	Alabalık-Denizde	982.418,5
Barbunya	178.698	Kefal	28.600	Alabalık- Tatlı Su	1.701.892
İstavrit	1.293.682	Sudak	18.029	Levrek	869.789
Kalkan	7.648	Yayın	2.573		
Kefal	49.850	Alabalık	600		
Lüfer	113.488	Diğerleri	13.748		
Mezgit	533.373				
Palamut	1.432.602				
Diğerleri	4.113.573				
TOPLAM	15.368.895		136.075		3.554.099,5

*Samsun İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü 2012

**TUIK 2012

Samsun'da deniz balıklarından 7.645.981 kg ile en fazla avlanan balık hamsidir. Hamsi'yi, palamut ve istavrit izlemektedir. En az avlanan balık türü ise kalkan'dır. Yetiştirme yolu ile elde edilen alabalık, 2.684.310 kg ile en çok üretilen balık olmuştur. Kuzey Karadeniz kıyılarından başlayan hamsi akıntısının Sinop'tan sonra hemen Samsun'a yönelmesi avcılık bakımından büyük avantajlar sağlamaktadır. Avlanma mevsiminin başında Samsun bölgesi hamsi akıntısına uğramaktadır. Samsun'da 468 adet deniz

ve 159 adet iç su olmak üzere toplam 627 adet balıkçı teknesi bulunmaktadır. Ruhsatlı gerçek balıkçı sayısı 4.548 ve amatör ruhsatlı olan kişi sayısı ise 2.302'dir [8]. Samsun ili Balıkçı barınakları balık yetiştirme ve Balık Unu ve Yağı işleyen işletmelere ait veriler Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2 Samsun ili 2012 Yılı Balıkçı Barınakları, Balık Yetiştirme ve Balık Unu ve Yağı işleyen İşletmeler

Balıkçı Barınakları	Bölge	Adet
	Terme	1
Canik -	1	
Dereköy	1	
Yakakent	1	
Deniz Balık Yetiştiriciliği Yapan İşletmeler	Yakakent	4
Ağ Kafes Balık Yetiştiriciliği Yapan İşletmeler	Derbent	9
	Dereköy	1
Karada Su Kiralama Yöntemi ile Yetiştiricilik Yapan İşletmeler		7
Balık Unu ve Yağı İşleyen İşletmeler		2

Samsun ilinde 4 adet balıkçı barınak mevcut olup, balık yetiştiriciliği yapan 21 adet işletme bulunmaktadır. İl'deki mevcut balık unu ve yağı işleyen işletme sayısı ise 2 tanedir. Samsun'da bu işletmelerin yanında su ürünleri işletmeciliği konusunda da faaliyet gösteren işletmeler mevcuttur. Bu işletmelerde ağırlıklı olarak hamsi, palamut, sardalya, mezzit ve deniz salyangoz eti işlenip AB ülkelerine, Japonya, Kore ve Çin gibi ülkelere pazarlanmaktadır [7].

4. Tartışma ve Sonuç

Samsun ili, Karadeniz'e kıyısının bulunması ve sahip olunan doğal kaynaklar bakımından su ürünleri üretimi için ciddi bir potansiyele sahiptir. Samsun'da deniz balıklarından en çok hamsi, tatlı su balıklarından ise en fazla avlanan balık sazandır [4]. Samsun, başta hamsi olmak üzere birçok balığın göç yoludur. Bu nedenle avlanma sezonunda Samsun Karadeniz'de yaşayan her tür balığın rahatça avlanabilmesi avantajına sahiptir [1]. Yetiştiricilik yolu ile en çok üretilen balık ise alabalıktır [6]. Avlanma ve yetiştiricilik yolu ile elde edilen balıkların bu ilden iç kesimlere pazarlanması nedeniyle bölge su ürünleri üretimi ve pazarlanması yönünden en önemli il konumundadır. Ancak bölgede bulunan su ürünleri üretim potansiyeli yeteri kadar değerlendirilememektedir. Bunun nedeni işletmelerin genellikle aile işletmesi olması ve yeterince gelişmiş bir endüstrinin olmamasından kaynaklanmaktadır. Samsun ilinde toplam 627 balıkçı teknesi ve ruhsatlı ve amatör ruhsatlı toplam 6.850 balıkçının bu alanda çalıştığı görülmektedir. İlde balıkçı barınakları, balık işletme ve balık unu ve yağı işleyen işletmeler olmak üzere toplam 27 işletme bulunmaktadır. Bu işletmeler birbirinin politikalarından etkilenecek kadar az sayıdadır. Rakiplerin her hareketi işletmeyi etkilemektedir. Fiyat rekabeti yerine firmalar, ürünlerine yeni özellikler katarak rekabette öne geçme yolunu seçmektedirler [6].

Samsun ilinde avlanan ve üretilen su ürünleri üretildikten sonra çoğunluğu doğrudan tüketilmekte ancak bir kısmı işlenmektedir. Samsun ve civarında avlanan balıklar genelde işlenmek için (balık unu ve balık yağı) Samsun ve Sinop'ta bulunan işletmelere götürülmektedir. Su ürünleri işletmelerinde, hammaddenin yetersizliği ve kalitenin eksikliği nedeniyle kapasite kullanım oranları düşüktür [8].

Ekonomik anlamda fiyatı çok uygun olan ve avlanma sezonunda büyük miktarda avlanan hamsi, istavrit ve palamut gibi balıklardan optimum bir düzeyde yararlanılması, hem bölge balıkçıları için önemli bir gelir kaynağı hem de su ürünleri balık unu yağı fabrikalarının gereksinimi olan hammadde ihtiyacının karşılanması noktasında önemli bir rol oynayacaktır. Özellikle üretim sonrası elde edilen bu su ürünlerinin, işleme tesislerinde; soğutma, dondurma, tuzlama, konserve, kurutma ve salamura gibi işleme ve muhafaza teknolojilerine tabii tutularak tüketicilere diğer zamanlarda sunulması, balıkçılık ile bölgede yaratılacak katma değeri önemli bir şekilde artıracaktır

Samsun balık hali gerek ortamın olumsuz fiziki şartlarından kaynaklanan, gerekse balıkların nakillerinde yaşanan sıkıntılardan dolayı büyük balıkçılık potansiyeli olan bölge için yetersiz kalmaktadır. Samsun ve çevresindeki illere hizmette büyük katkısı olan balık halinin, denize yakın bir bölgede, hijyen koşullara, elektronik ölçüm ve kayıt yapabilme imkanlarıyla kullanılan malzemelerin ve ortamın daha hijyenik olmasının sağlayabileceği kapalı bir alanda oluşturulması, bölge balıkçılığın gelişmesine daha büyük katkı sağlayacaktır.

*Not: Bu çalışma 17-20 Ekim 2014 tarihinde I. Ulusal Hayvancılık Kongresinde poster olarak sunulmuştur.

Kaynaklar

- [1] Anonim [2010] : Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı, Planlama Programlama ve Koordinasyon Birimi, Tarım Çalıştayı Sonuc Raporu.
http://www.oka.org.tr/Documents/OKA_KalkinmaKuruluTarim_Alt_Komisyonu_Raporu.pdf [23.07.2014].
- [2] Anonim (2010) : Samsun O, Kalaycı F, Bilgin S, Samsun N: Türkiye Su Ürünleri Avcılığı Sektöründe Samsun İli Balıkçılığının Önemi, Sorunları ve Çözüm Önerileri
<http://www.kultur.samsun.bel.tr/samsem2006/doc/032.pdf> . [10.08.2014]
- [3] Anonim (2013) : Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı, Su Ürünleri ve Balıkçılık Sektör Raporu
<http://www.oka.org.tr/Documents/SUURUNLERIVEBALIKCILIKSEKTORRAPORU.pdf> [28.07.2014]
- [4] Anonim [2014] : Avcılık ve Yetiştiricilik Yolu ile Üretim (Basılmamış Doküman), Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, Samsun.
- [5] Atasever S [2013] : Samsun İli Su Ürünleri Sektörü Üzerine Bir Değerlendirme.
<http://www.gelbalder.org/showthread.php?t=4839> [12.08.2014]
- [6] Emir M [2012] : Türkiye’de Balık Unu ve Yağı Üretimi ve Ticareti : Mevcut Durum, Sorunlar ve Çözüm Önerileri. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Samsun.
- [7] Hekimoğlu B, Altındegir M [2012] : Samsun’da Dondurulmuş Gıda Sektör Potansiyeli, Strateji Geliştirme Birimi, Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, Samsun.
- [8] Hekimoğlu B, Altındegir M [2012] : Türkiye ve Samsun İlinde Su Ürünleri Sektörünün Mevcut Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri, Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, Samsun.
- [9] TUIK Su Ürünleri İstatistikleri, [2012], (www.tuik.gov.tr) [12.08.2014]